

מבט על, גיליון 328, 19 באפריל 2012

**בעקבות האגרת לנתניהו
האופציות של הרשות הפלסטינית**

אהוד עילם

פגישתם הצפויה של בנימין נתניהו וסלאם פיאד לא יצאה לפועל, ועל פי כל הסימנים הפגישה עם סאאב עריקאת וראש המודיעין הפלסטיני לא הניבה תוצאות של ממש. לפי רוב ההערכות, גם לאחר הפגישה לא נראה סיכוי כלשהו לתזוזה במהלך שנת 2012. הסברה הרווחת היא שהמטרה בהעברת האגרת מאבו מאזן לנתניהו הייתה ליצור תשתית מדינית והסברתית לצעדים של הרשות הפלסטינית בתגובה למה שהם מכנים הקיפאון בתהליך המדיני. השאלה היא מה הן האופציות – הסבירות יותר והסבירות פחות – העומדות בתקופה הקרובה בפני הרשות הפלסטינית. אנסה לתאר להלן מספר חלופות העומדות בפני אבו-מאזן והנהגת פתח והסיכויים להתממשותן בפועל:

- הרשות עשויה לנסות לחדש את המשא ומתן הישיר עם ישראל או לחתור לקראת הסכם ולו חלקי עם ישראל תוך בקשת עזרה ממצרים. האחרונה הוכיחה את עצמה בתפקיד זה בעידן מובארכ וגם לאחריו. אם מצרים הצליחה לתווך בין חמאס לרשות ובין ישראל לג'יהאד האסלאמי, בהתלקחות שארעה באמצע מארס 2012, היא יכולה בוודאי לתווך בין ישראל לרשות. הסכם שיוביל לשחרור אסירים עשוי להגביר את התמיכה בפתח בקרב הציבור הפלסטיני, מה שיהיה בעל חשיבות רבה אם יהיה זה לפני המאבק עם החמאס בבחירות שתקיים הרשות הפלסטינית – אם בחירות כאלה אכן יתקיימו.
- הרשות יכולה לפנות לעצרת הכללית של האו"ם ולבקש לשדרג את הסטאטוס שלה ממשקיפה ל"מדינה-לא-חברה". ההנחה היא שלא יהיה קשה להשיג רוב גדול בעצרת הכללית להצעה כזו. נקיטת צעד כזה היא פועל יוצא מהעובדה שהמנהיגות הפלסטינית דוחה את הרעיון של הכרזה חד-צדדית על מדינה פלסטינית משום שהכרזה כזאת נושאת עמה יותר חסרונות מיתרונות.
- הרשות מסוגלת לפנות למוסדות בינלאומיים כמו האו"ם ולהגיש תביעות משפטיות נגד ישראל. מימוש התרחיש הקודם יקל מאוד על מהלך כזה.
- הרשות עשויה לנקוט במהלכים חריפים אף יותר נגד ישראל, למשל לפתוח במאבק עממי. מרואן ברגותי, מהמנהיגים הבולטים בקרב הפלסטינים, שעשוי להיות היורש של אבו מאזן, תומך בגישה זו.
- הרשות גם יכולה לפתוח בעימות מזוין ולו מוגבל. לרשות יש אלפי אנשי בטחון, מאומנים, מצוידים, בעלי ניסיון מבצעי והכרות מצוינת עם השטח – יתרונות שניתן לנצל בעת עימות עם ישראל. עם זאת, ייתכן מאוד שהרשות לא תרצה לחשוף את כוחות הביטחון שלה לתגובת נגד של צה"ל ולכן היא עשויה כבעבר ליצור הפרדה כביכול בין אנשי הביטחון שלה לבין מי שיבצע תקיפות גרילה וטרור. מדיניות שכזו עלולה לגרום לה נזק מדיני ותדמית. יש לציין שההסתברות להתממשות תרחיש כזה היא נמוכה ביותר משום שהמנהיגות הפלסטינית אימצה מדיניות המתנגדת לחידוש האלימות ותומכת במאבק עממי בלבד.
- הרשות עשויה לנקוט בצעדים במישור המדיני ו/או הצבאי, שידחקו בישראל למוטט את הרשות ולהשתלט על מרבית ואולי אף על כל שטחי הרשות. מטרת הרשות תהיה לגייס לצדה את דעת הקהל העולמית בכלל וזו הערבית בפרט, להוביל ליוזמה בינלאומית לחידוש המשא ומתן תוך יצירת לחץ על ישראל. למצער, תזכה הרשות לחזור למרכז הבמה ותשומת הלב

הבינלאומית, ובוודאי – זו הערבית. יהיה זה הימור המיועד לשדרג את הרשות למדינה גם תוך הסתכנות בהריסת הרשות ואובדן כל הישגיה.

- הרשות הפלסטינית יכולה להתפרק בעצמה תוך הגשת בקשה לקבלת חסות והגנה בינלאומית כולל ערבית ו/או להטיל על ישראל שוב את האחריות לניהול ושליטה באזורי יהודה ושומרון, אף תוך קריאה להקמת מדינה דו-לאומית בכל שטחי ארץ ישראל. הרשות יכולה להכביד על ישראל על ידי זניחת כל המטלות שלה ואף להותיר מאחוריה אנרכיה גם במחיר פגיעה בשירותים הניתנים לאוכלוסייה הפלסטינית. מטבע הדברים, בנסיבות שכאלה גם כוחות הביטחון הפלסטיניים יתפוררו, מה שינוצל על ידי חמאס וארגונים קיצוניים אחרים כמו הג'יהאד האסלאמי לתקיפת ישראלים ולאזדווקא ביהודה ושומרון. כמו כן אנשי יחידות הביטחון לשעבר של הרשות עשויים להפנות את כעסם נגד ישראל, ולו בגלל תסכול מאובדן מקור פרנסתם. תופעה זו תהיה חמורה במיוחד בשל מיומנותם ובשל הנשק שברשותם.

הרשות עשויה לחכות עם מימוש כל אחת מהאופציות הללו עד לעיתוי המתאים בצמוד לאירועים שעשויים להתרחש עד סוף השנה.

ההיבט האזורי והבינלאומי

"האחים המוסלמים" במצרים, למרות הקשרים שלהם עם חמאס והצורך שלהם לטפל בבעיות כלכליות בוערות, עשויים להיות קשובים לרשות. יכולתם לסייע לה תגבר לאחר שתתחזק אחיזתם במצרים, למשל במידה ויעלה בידם להקים ממשלה בשליטתם ו/או לבחור נשיא המועדף עליהם בבחירות הקרובות במאי 2012.

ישראל עשויה לתקוף את איראן בחודשים הקרובים, בניגוד לעמדת המערב ועמדת ארצות הברית. אם ההשלכות במישור המדיני, הכלכלי והצבאי יפגעו במערב ובארצות הברית, עשויה להיווצר מתיחות ואף משבר ביניהם לבין ישראל, דבר שיחליש ויבודד את האחרונה. הרשות תהיה מסוגלת לנצל זאת.

בארצות הברית, אובמה עלול להפסיד בבחירות לנשיאות ב-6 בנובמבר 2012, מה שיתיר לו פרק זמן של כחודשיים עד עזיבתו את הבית הלבן, בהם הוא עדיין יכהן כנשיא לכל דבר. אובמה הביע את תמיכתו במדינה פלסטינית והסתייגות הנוכחית שלו נובעת מהדרך בה נוקטים הפלסטינים והעיתוי - הקרבה לבחירות לנשיאות. אם אובמה לא יבחר בשנית, הוא עשוי לחוש תסכול על מהלכים שלא הצליח להגשים כמו הסוגיה הפלסטינית, וזאת, מבחינתו במידה רבה בגלל ממשלת ישראל. הוא גם יהיה מאוכזב מיהודי ארצות הברית אם הם לא יתמכו בו בבחירות בהיקף לו הוא ציפה. שעל כן הוא עשוי לא להתנגד למהלכים של הרשות הפלסטינית באו"ם. לכך תהיה חשיבות רבה לאור המשקל של הגיבוי האמריקאי לישראל באו"ם בכלל ובמועצת הביטחון בפרט.

לסיכום, לרשות יש כמה אופציות: משא ומתן ישיר או עקיף עם ישראל, פנייה למוסדות בינלאומיים, מרד עממי ואף, אם כי בסבירות נמוכה, עימות מזוין ולו מוגבל, התפרקות מרצון או התפרקות יזומה. הרשות יכולה רק לאיים או לבצע באופן חלקי או מלא אופציה אחת אחרי השניה או כמה יחדיו, למשל מאבק עממי יהיה דרך לדחוק בישראל לבצע ויתורים, במקביל למשא ומתן עקיף עימה באמצעות מצרים.

היבט חשוב נוסף יהיה העיתוי של הצעד הפלסטיני. על ישראל להיערך אפוא בכול המישורים לכל האופציות האפשריות ולנסות לסכל אותן, ובעיקר את הגרועות יותר מבחינתה, בין היתר, באמצעות יוזמה מדינית, בתיאום עם המערב בכלל וארצות הברית בפרט.